Alevilik ve Yeni-Osmanlıcılık

Jeremy Francis Walton
jeremyfwalton@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
07.11.2026

Önerilen Atıf: Walton, Jeremy Francis (2025). Alevilik ve Yeni-Osmanlıcılık. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.8mbnh (Erişim Tarihi: 07.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Türkiye’de son dönemde kamu hayatında gözlemlenen en dikkat çekici dönüşümlerden biri, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve Recep Tayyip Erdoğan’ın iktidar dönemine denk gelen bir şekilde, Osmanlı tarihinin ve geçmişinin bugünkü Türkiye’deki rolünün yeniden değerlendirilmesidir. Yeni-Osmanlıcılık artık dış politikadan tüketim kültürüne kadar Türkiye’de pek çok alana nüfuz etmiş durumdadır. Ancak Yeni-Osmanlıcılığın Aleviler açısından içerdiği ince dışlama biçimleri henüz yeterince fark edilmiş değildir.

Anahtar Kelimeler: Collective Memory, Istanbul, Neo-ottomanism, Violence

Osmanlı’nın Yeniden Yükselişi

Son on yıllarda, Osmanlı İmparatorluğu’na dair kolektif hafıza hızla genişlemiş ve kamusal hayatı çok yönlü biçimlerde yeniden yönlendirmiştir. Televizyon dizilerinde padişahlar pembe dizi kahramanları olarak yeniden kurgulanmakta; Osmanlı tarzı camiler Türkiye’nin şehirlerinde mantar gibi yükselmektedir; Osmanlı “çokkültürlülüğüne” dair nostaljik imgeler ise akademik metinlerde ve turizm broşürlerinde kendine yer bulmaktadır. Yeni-Osmanlıcılık, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarıyla eşzamanlı olarak ortaya çıkmış olsa da, etkileri bu

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

siyasi vizyonun somut politikalarının ötesine uzanmaktadır. Devlet siyaseti düzeyinde, Yeni-Osmanlıcılık özellikle eski AKP Dışişleri Bakanı ve Başbakanı Ahmet Davutoğlu ile ilişkilendirilmektedir (Öktem 2023). Osmanlı mutfağının yeniden canlandırılmasından Ayasofya'nın müzeden camiye dönüştürülmesine kadar pek çok alanda etkili olan bu ideolojik yönelim, aynı zamanda Türkiye'de devlet ideolojisi olarak Kemalizm'den uzaklaşmayı da beraberinde getirmiştir-özellikle Osmanlı mirasının günümüz siyasal ve kültürel yaşamı için model teşkil edecek biçimde yeniden yorumlanması bağlamında.

Asimetrik Kolektif Hafızalar

Aleviler açısından Yeni-Osmanlıcılık, kamusal yaşamdan ve ulusal kültürden ince ama etkili dışlanma biçimlerini beraberinde getirmektedir. Sünni Türkler Osmanlı'nın görkemini kutlayıp bu mirasla özdeşleşebilirken, Aleviler Osmanlı nostaljisine genellikle anlaşılır bir kuşkuculukla yaklaşmaktadır. Yeni-Osmanlıcılık, postmodern bir tarzda, Osmanlı döneminde Kızılbaş Aleviler ile hem Şiilik hem de İran'daki Safevî (ve sonrasında Kaçar) hanedanları arasında kurulan ilişkiyi yeniden canlandırma riskini taşımaktadır. Pek çok Alevi için "Osmanlı kolektif hafızası", esasen Yavuz Sultan Selim (1512-1520) döneminde, Osmanlı-Safevî çatışmasının bağlamında gerçekleşen Kızılbaş katliamlarının hatırlanmasından ibarettir. Bu nedenle, AKP 2013 yılında üçüncü Boğaz köprüsüne Selim'in adını vereceğini açıkladığında (köprü 2016'da açılmıştır), çok sayıda Alevi grubun bu kararı protesto etmesi şaşırtıcı değildir (Çapa 2013). Sünni çoğunluk ve AKP tarafından kahraman bir devlet adamı olarak anımsanan Yavuz Sultan Selim, Aleviler için Kerbela Savaşı'nın zalim figürü Yezid ile özdeşleştirilen bir baskı ve şiddet sembolü olarak kalmaya devam etmektedir.

Yeni-Osmanlıcı İstanbul ve Alevi Dışlanması

Özellikle İstanbul'da, Yeni-Osmanlıcılığın mimari ve imparatorluk dönemi çokkültürlülüğüne dair romantik

imgeleri, Alevi sakinleri neredeyse tamamen dışlamaktadır. Osmanlı dönemi boyunca Aleviler büyük ölçüde kırsal Anadolu'da yaşamışlardır; bu nedenle İstanbul'da Mimar Sinan camileri ya da imparatorluk saraylarıyla yarışabilecek nitelikte anıtsal yapılara sahip değildirler. Şehirdeki Alevi mekânlarının bu yokluğuna kısmi bir istisna olarak yalnızca Üsküdar'daki Karacaahmet Mezarlığı gösterilebilir; bunun nedeni de Karaca Ahmet'in bir Bektaşi olarak kabul edilmesidir. Bununla birlikte, İstanbul'un nostaljik coğrafyası olarak kurulan Yeni-Osmanlıcı tahayyül, kentteki Alevi sakinler için çok az şey sunmakta, onları kapsayacak bir imkâna sahip olmamaktadır.

Sonuç

Yeni-Osmanlıcılık, birçok platformda daha önce ihmal edilmiş bir geçmişe açılan olumlu bir kapı olarak kutlanmış olsa da, masum bir kolektif hafıza biçimi değildir. Özellikle Alevilerle ve diğer Sünni olmayan ve/veya Türk olmayan topluluklarla ilişkili olarak, imparatorluğun şiddet dolu mirasını bastırma riski taşımaktadır. Bu bağlamda, Yeni-Osmanlıcılık çağdaş Türkiye'de Sünni hegemonyanın bir veçhesi olarak yorumlanmayı gerektirir; bu hegemonya Alevileri hem açık hem de örtük biçimlerde dışlamaktadır.

Kaynakça & İleri Okumalar

Öktem, Kerem. 2023. "88 Turkey's Moment in the World: Davutoğlu and Neo-Ottomanism in Turkey's Foreign Policy." In *A Hundred Years of Republican Turkey: A History in a Hundred Fragments*, edited by Alp Yenen and Erik-Jan Zürcher, 473-476. Leiden: Leiden University Press.

Paça, Ezgi. 2013. "Alevilerden Yavuz Selim Protesto." *Hürriyet.com.tr*, 03 Haziran. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/alevilerden-yavuz-selim-protestosu-23422251

Walton, Jeremy F. "Practices of Neo-Ottomanism: Making Place and Space Virtuous in Istanbul." In *Orienting Istanbul: Cultural Capital of Europe?*, edited by Deniz Göktürk, Levent

Soysal and İpek Türeli, 88-103. New York: Routledge.

Walton, Jeremy F. *Muslim Civil Society and the Politics of Religious Freedom in Turkey.* New York: Oxford University Press.

Walton, Jeremy F. and Çiçek İlengiz. 2024. “Alevism and the Politics of Religious Freedom.” In *The Oxford Handbook of Religion in Turkey*, edited by Caroline Tee, Fabio Vicini, and Philip C. Dorroll. Oxford: Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197624883.013.23

Yavuz, Hakan. 2020. *Nostalgia for the Empire: The Politics of Neo-Ottomanism.* New York: Oxford University Press.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi’nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir